

Cybersikkerhet for laboratorier

De «nye» truslene og hvordan forbereder og bygger
vi motstandsdyktige organisasjoner?

Aleksander Lygren Toppe

Senioringeniør, Risiko og Security

IFE Cybersikkerhetssenter i Halden

IFEs Cybersikkerhetscenter

- Etablert cybersikkerhetscenter i mai 2019.
- Kombinere IFEs forskning og utvikling på tvers av kompetanse områder fra **risikostyring, sikkerhet (logisk/fysisk), prosesseteknikk og menneskelige faktorer**.
- Forskning på **cyber-motstandsdyktighet** i organisasjoner og samfunn.
- Tilby fasiliteter og kompetanse for å undersøke **cybersikkerhetstrusler** mot IT og operasjonelle teknologier (OT), og å evaluere beskyttelsesmekanismer.
- Gi et **realistisk miljø** for å **studere** hvordan **mennesker, prosesser og teknologi** samhandler og sammen kan gi helhetlige løsninger for å **håndtere cyberangrep effektivt**.
- Tilbyr en rekke **industrielle enklaver** ved hjelp av **Hardware-in-the-Loop (HiL)** og simulering.

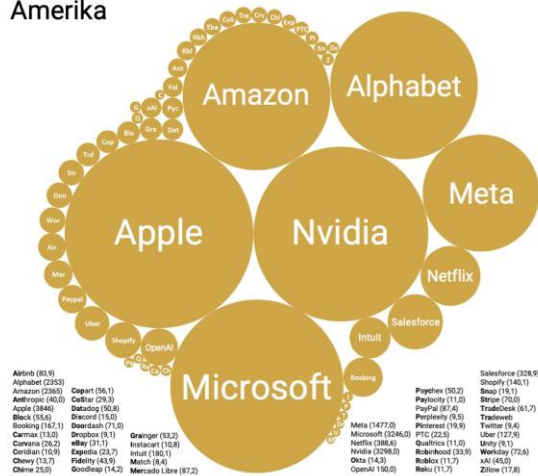
Foto: IFE

Geopolittikk, innovasjon, data og digitale grenser

Top-100 Plattformen der Welt

Amerika

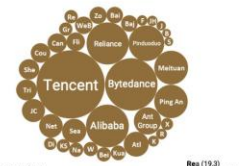

Quelle: Holger Schmidt / Hamidreza Hosseini, 2025

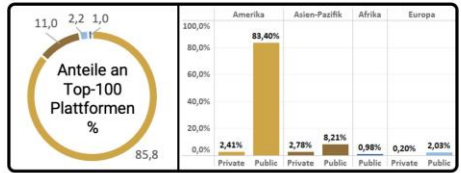
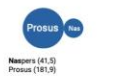
Europa

Asien-Pazifik

Afrika

Börsenwert / Bewertung jüngste bekannte Finanzierung
Gesamtwert 22,67 Billionen Dollar
Einzelwerte (in Milliarden Dollar)
Stand 20. Dezember 2024

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Handlingsplan

Nasjonal sikkerhetsplan for digital infrastruktur

Elektronisk kommunikasjon i fred, krise og krig

[1] ECODynamics <https://www.netzoekonom.de/plattform-oekonomie/>

[2] EU: Mario Dragi rapport https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en

[3] <https://www.digi.no/artikler/folger-noye-med-pa-dansk-microsoft-utfasing-ser-om-vi-kan-tenke-lik-i-norge/559422>

[4] Fremtidens digitale Norge https://www.regjeringen.no/contentassets/c499c3b6c93740bd989c43d886f65924/no/pdfs/nasjonal-digitaliseringsstrategi_ny.pdf

[5] IT-leveranser er blitt et maktmiddel for Donald Trump | Digi.no

[6] Microsoft Gave FBI BitLocker Encryption Keys, Exposing Privacy Flaw

Digital suverenitet – hvorfor er det viktig?

- Digital suverenitet er et begrep som beskriver et lands eller en virksomhets evne til å eie, kontrollere og beskytte sin digitale infrastruktur og data. [1]

Det handler om:

– Eierskap

- Å ha kontroll over data, applikasjoner og infrastruktur – både fysisk og juridisk.
- F.eks. sørge for lagring av informasjonsverdier (data) i Norge eller EØS-land.

– Sikkerhet og personvern

- Å sikre at sensitive opplysninger ikke blir utsatt for utenlandsk overvåking eller uautorisert tilgang [3].

– Digital selvstendighet og råderett over egne data

- Å redusere avhengighet av utenlandske leverandører som kan pålegge egne lover og betingelser.
- "access to electronic communications, such as emails and social media posts, stored on servers and in data centers in foreign countries"[4]

– Bevissthet rundt leverandør-lockin

- Valg av alternativer og åpenkildekode, ISO-standardiserte løsninger, og ha klare exit-strategier.

[1] Digital Suverenitet https://www.nupi.no/content/pdf_preview/24942/file/NUPI_Policy_Brief_2_2022_deCarvalho.pdf

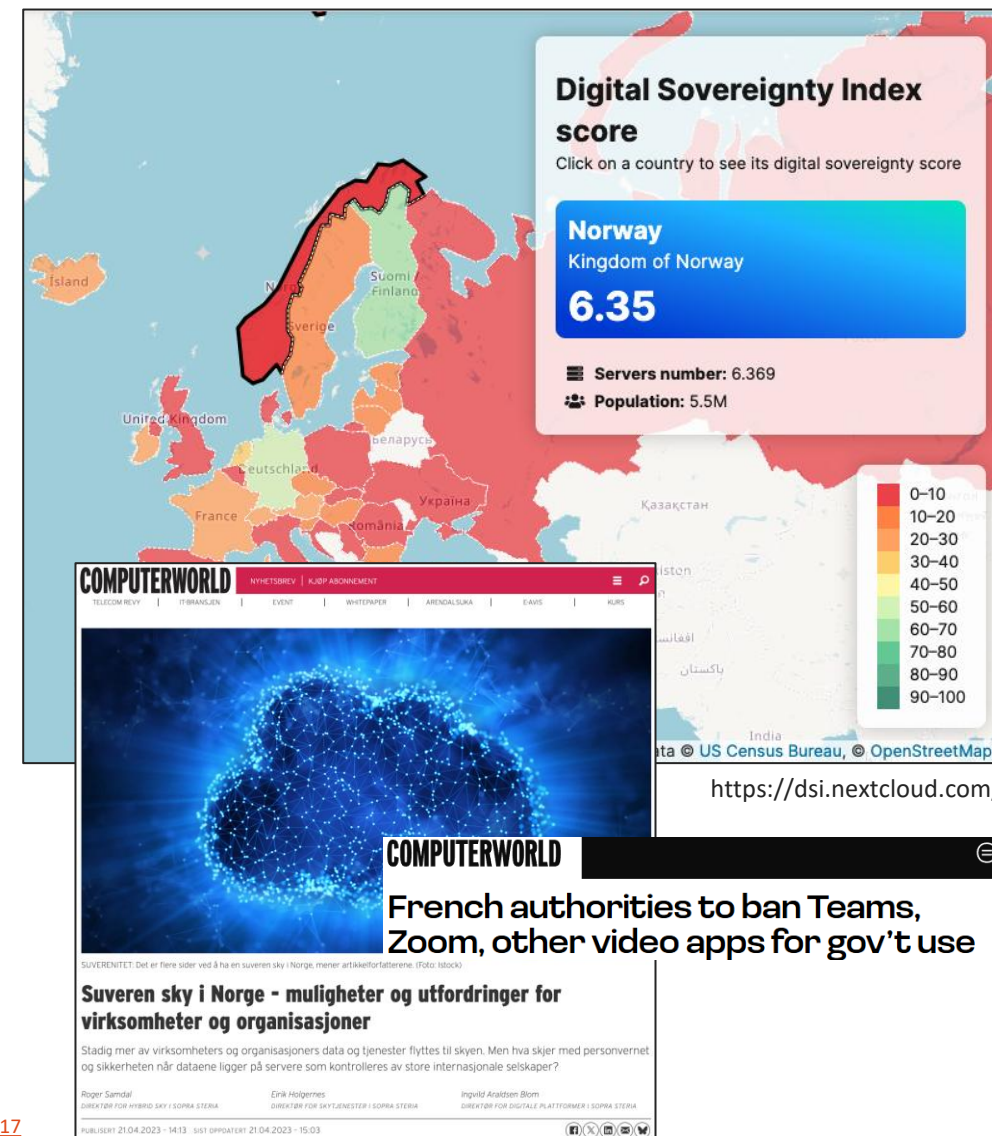
[2] Nasjonal sky <https://www.cw.no/debatt-sopra-steria/suveren-sky-i-norge-muligheter-og-utfordringer-for-virksomheter-og-organisasjoner/2128717>

[3] Nasjonal kontroll av IKT tjenester <https://nsm.no/getfile.php/1313327-1696336231/NSM/Filer/Dokumenter/Rapporter/Nasjonal%20kontroll%20av%20IKT-tjenester.pdf>

[4] CLOUD Act <https://www.congress.gov/crs-product/R45173>

[5] French authorities to ban Teams, Zoom, other video apps for gov't use – Computerworld

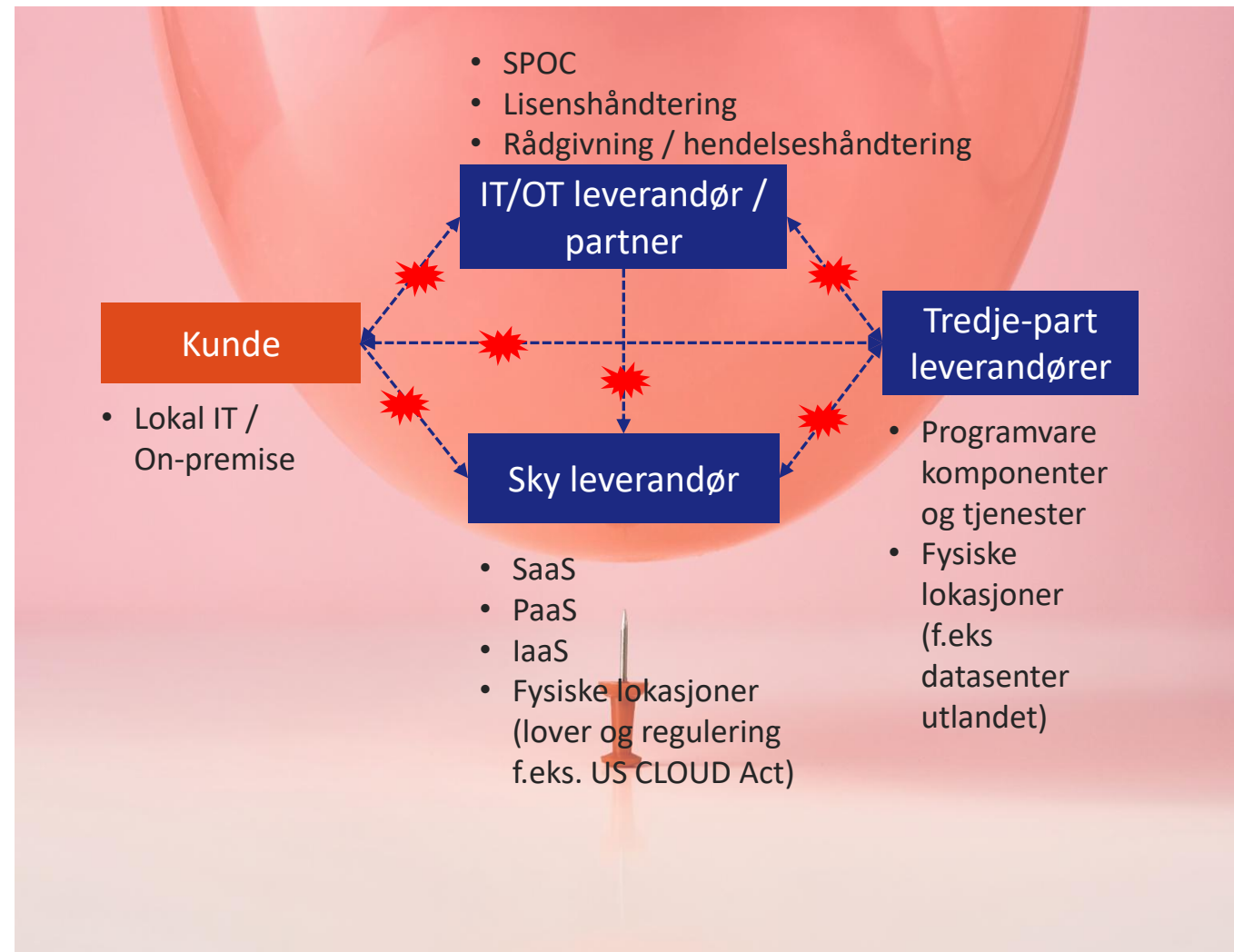
4

Uoversiktelig og utfordrende?

Noen sentrale faktorer vi må ta hensyn til ^[1]:

- IT systemer **endrer seg over tid**.
- Når verdier endres, endres også risiko – justere Verdi
- Sårbarheter endres ved at:
  - nye **sårbarheter gjøres kjent...**
  - ny **teknologi** innføres...
  - nye **angrepsmåter** introduseres...
- Trusler endres:
  - trussellandskapet er i **kontinuerlig endring**
  - påvirkes av **ytre faktorer** som virksomheten **ikke** kan kontrollere eller gjøre noe med.

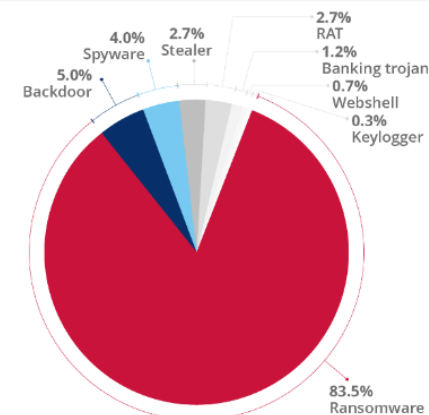
[1] <https://nsm.no/getfile.php/136603-1625054089/NSM/Filer/Bildegalleri/Bilder%20til%20grunnprinsipper/Risikovurdering%20av%20IKT-systemer.pdf>

De «nye» truslene og fokuset på kritisk infrastruktur

- **ENISA Threat Landscape 2025** (1. oktober) [1]
- Trusler mot kritisk infrastruktur konsekvenser **tilgjengelighet** og **integritet**
- Ransomware-as-a-service (RaaS) – **LockBit 5.0** (september 2025) [7]
  - Ny versjon - inneholder mer avansert maskerings- og anti-analyseteknikker.
  - Økt angrepsflate med krypteringsteknikker og funksjoner som fungerer på tvers av plattformer: **Linux, Windows og VmWare ESXi**.
- **Digitale angrep via leverandører** er den vanligste angrepsveien inn i digital infrastruktur. Kompromittering av leverandørkjeder [8].
- IoT Vulnerabilities
- Phishing Attacks – Avansert og sofistikert – bruk av K.I.
- Data Breaches

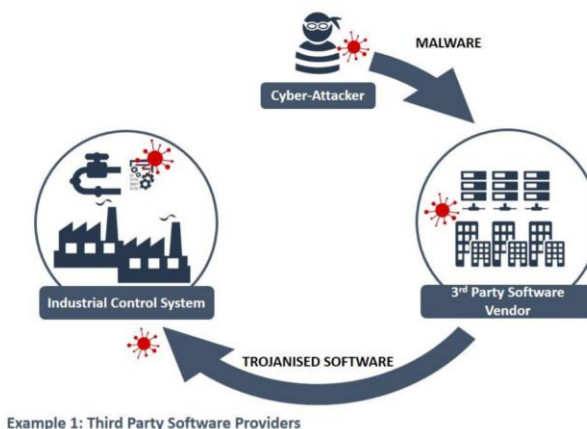

Fig. 3 - Distribution of identified malicious codes.
Source: ENISA dataset

TLP: CLEAR

6

[1] ENISA Threat Landscape 2025 https://www.enisa.europa.eu/sites/default/files/2025-10/ENISA%20Threat%20Landscape%202025_0.pdf

[2] <https://nsm.no/regelverk-og-hjelp/rapporter/risiko-2026>

[3] <https://www.nsr-org.no/uploads/documents/Publikasjoner/Telenor-Digital-sikkerhet-2023.pdf>

[4] <https://www.skyradar.com/blog/eurocontrols-website-attack-and-ongoing-cybersecurity-implications#>

[5] <https://slashnext.com/blog/xanthorox-ai-the-next-generation-of-malicious-ai-threats-emerges/>

[6] <https://wormgpt.net/>

[7] <https://sosransomware.com/en/lockbit-en/lockbit-5-0-back-with-enhanced-cross-platform-capabilities/>

[8] KraftCERT 2025 <https://www.kraftcert.no/filer/KraftCERT-Trusselvurdering2025.pdf>

Trusler og sårbarheter mot vann-systemer og laboratorier?

Vannforsyning

- “...hovedmål for angrep som forstyrrer vannforsyningen og forringer vannkvaliteten – inkludert å hindre vannbehandling, ødelegge pumper og ventiler, og tilføre farlige kjemikalienivåer.” [1]
- [Vannkrise kan lamme næringslivet – Næringslivets Sikkerhetsråd](#)

Laboratoriesystemer – målinger, analyse, systemintegrasjon

- Lab LIMS
  - Bruk av leverandører og tredjepartselskaper. Skytjenester – I Norge eller utlandet?
- Utstyr med særegne krav som kan påvirke security
- Operational security compliance for IT infrastructure.
- Forstå **kompetansegapet** i OT-miljø og cybersikkerhet, samt IT-miljøet og de faktiske kravene OT-systemer har (tilgjengelighet, sanntid, endringsmuligheter)[1]

[1] <https://www.idexcurrents.com/en/latest/cybersecurity-in-water-labs-and-utilities-requires-constant-vigilance/>

[2] Kripos temarapport: “Trusselen mot OT-avhengige virksomheter” 2025.

<https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/TechnicalNotes/NIST.TN.2216.pdf>

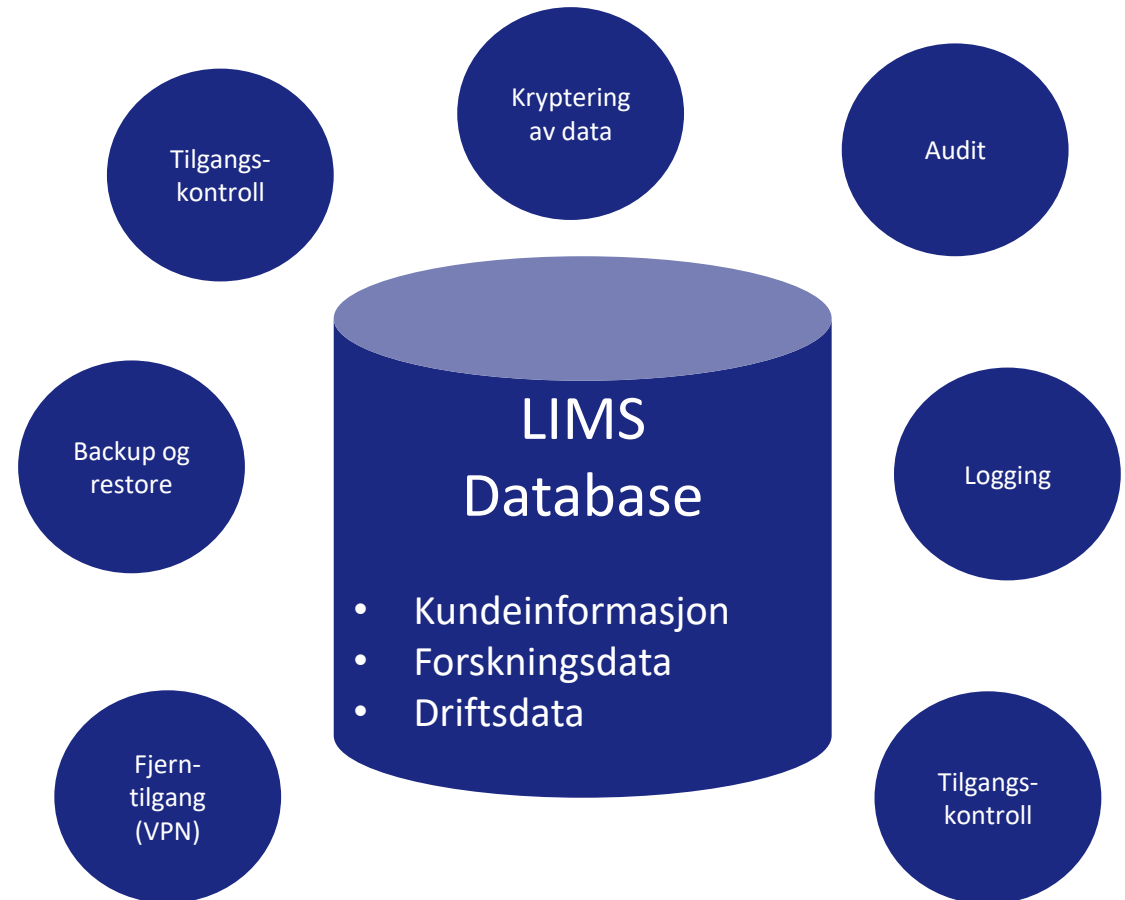
<https://www.lablynx.com/wp-content/uploads/2022/10/Article-Guide-to-Lab-Security-with-a-Laboratory-Information-Management-System.pdf>

<https://www.flickr.com/photos/worldbank/7157007243>

https://en.wikipedia.org/wiki/Water_testing#/media/File:Broken_Bow_Water_Treatment_Facility_water_testing.jpg

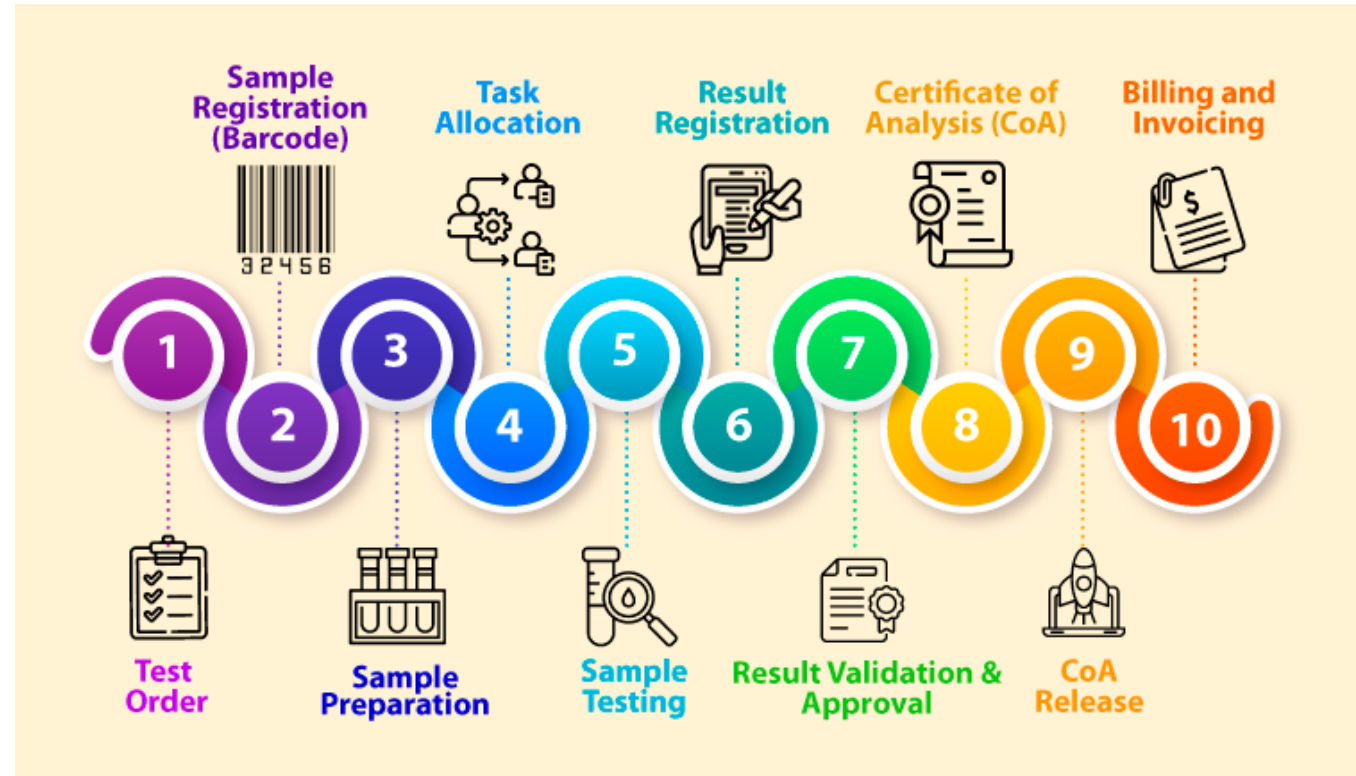
Laboratory Information Management System (LIMS)

- Prosesser og prosedyrer SOPer og rolle som Quality Assurance (QA), Qualified Person (QP)
- Behov for validerte systemer?
- LIMS systemer basert på moderne teknologi komponenter [1]:
  - Sky basert arkitekturer (mikro-tjenester)
  - API først integrasjonskapabiliteter
  - Muliggjør “sanntids” dataanalyse
  - KI-drevet automatisering (for repetitive oppgaver, data validering, mm)
  - Sikkerhetsrammeverk på bedriftsnivå (IAM, IdP)
- Brukeradministrasjon av tillatelser og grupper
- Backup og restore av data (immutable backup)
- Kryptering av data
- Logging og trussel deteksjon

IFEs laboratorier og krav til sikkerhet

- Tydelige roller og ansvar (Seperation of duties)
- Data integritet
- Tilgangskontroll med audit log for sporbarhet i hele livssyklusen
- Data håndtering og krav til sikkerhet
  - Lagring og kryptering (at-rest/in-transit)
- Kunderportaler (data port for analyse)
- Fysisk sikkerhet og adgangskontroll
- Integrasjon mot eksterne datakilder / instrumenter
- Krav til validering (akkrederte laboratorier) for analyse prosesser.
- Systemrevisjon med hensyn på security, beste praksis
  - Ofte kjente sårbarheter som må håndteres via tiltak. Nettverksisolering, forsvarlig sikkerhetsnivå

Kilde: CloudLIMS

Hva og hvem er kritisk infrastruktur?

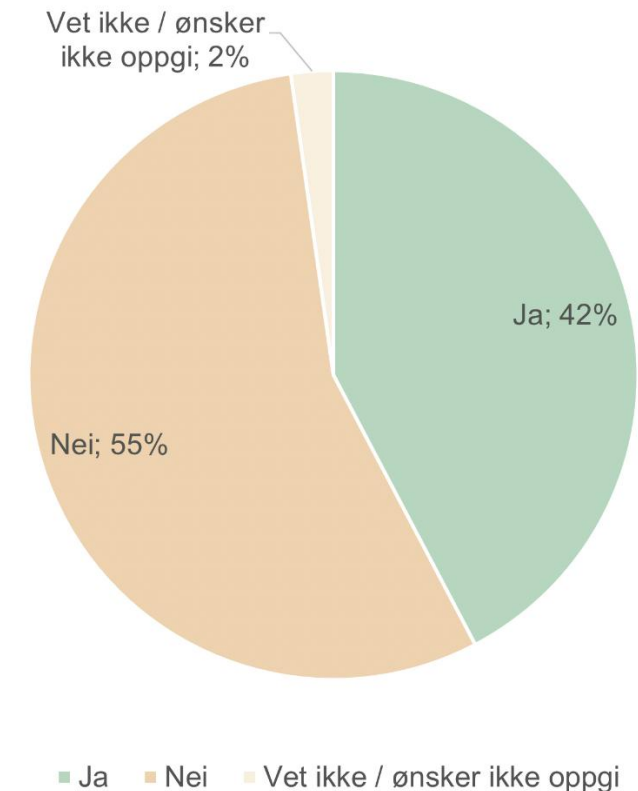
10

- Digitalsikkerhetsloven (NIS2)
«Gruppe A: Loven gjelder for en del offentlige og private tilbydere av samfunnsviktige tjenester innenfor områdene energi, transport, helse, vannforsyning, bank og finansmarkedsinfrastruktur og digital infrastruktur. Loven gjelder ikke bare tradisjonelle IT-systemer, men omfatter også operasjonell teknologi.»
- «Kriterier:
  - a) Dere leverer en tjeneste som er viktig for å opprettholde kritiske samfunnsmessige eller økonomiske aktiviteter.
  - b) Dere er avhengige av ett eller flere nettverks- og informasjonssystemer for å levere tjenesten.
  - c) Leveransen av tjenesten kan bli betydelig forstyrret av en hendelse.»
- Laboratorier? Kanskje ikke direkte under digitalsikkerhetsloven, men kan fort være kritisk infrastruktur? – Hvem bruker tjenestene deres? Avklar forventninger med de berørte.
  - Kontrollforordningen artikkel 100[2]
- Næringslivet sikkerhetsråd – Mørketallsundersøkelsen 2024 [1]
  - Vesentlig andre leverer indirekte eller direkte samfunnskritiske tjenester

42 prosent av virksomhetene opplever at de leverer samfunnskritiske tjenester. Dette spørsmålet er stilt for første gang i 2024.

Figur 7. Leverer din virksomhet, slik du ser det, samfunnskritiske tjenester? base n = 2500

[1] Mørketallsundersøkelsen 2024 https://www.nsr-org.no/uploads/documents/Publikasjoner/Mcrketalls-2024_med_erfaringer_2.pdf

[2] https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-03-704/ARTIKKEL_100#ARTIKKEL_100

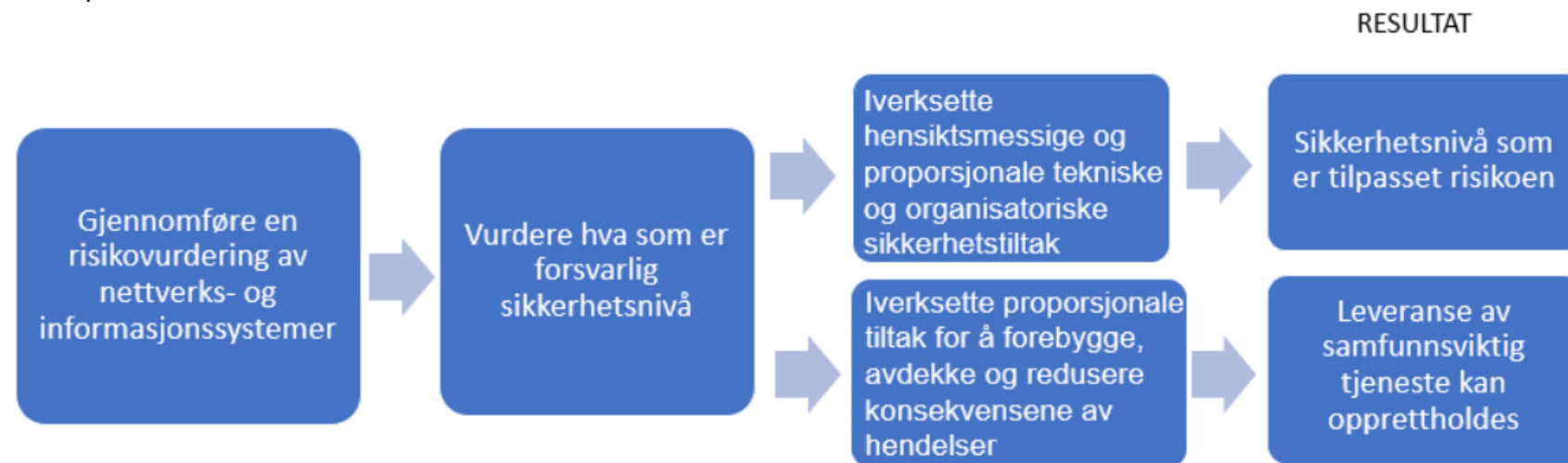
Sikkerhetsarkitektur og digitalsikkerhetsloven

11

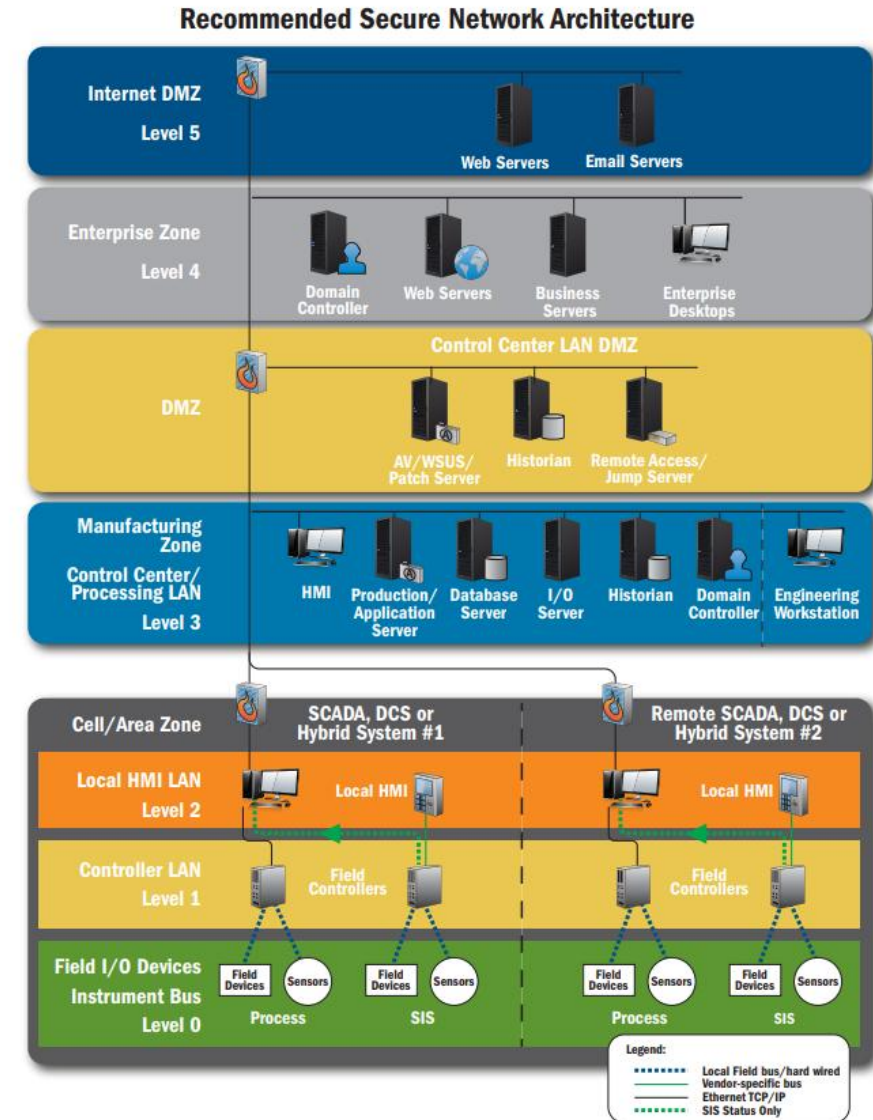
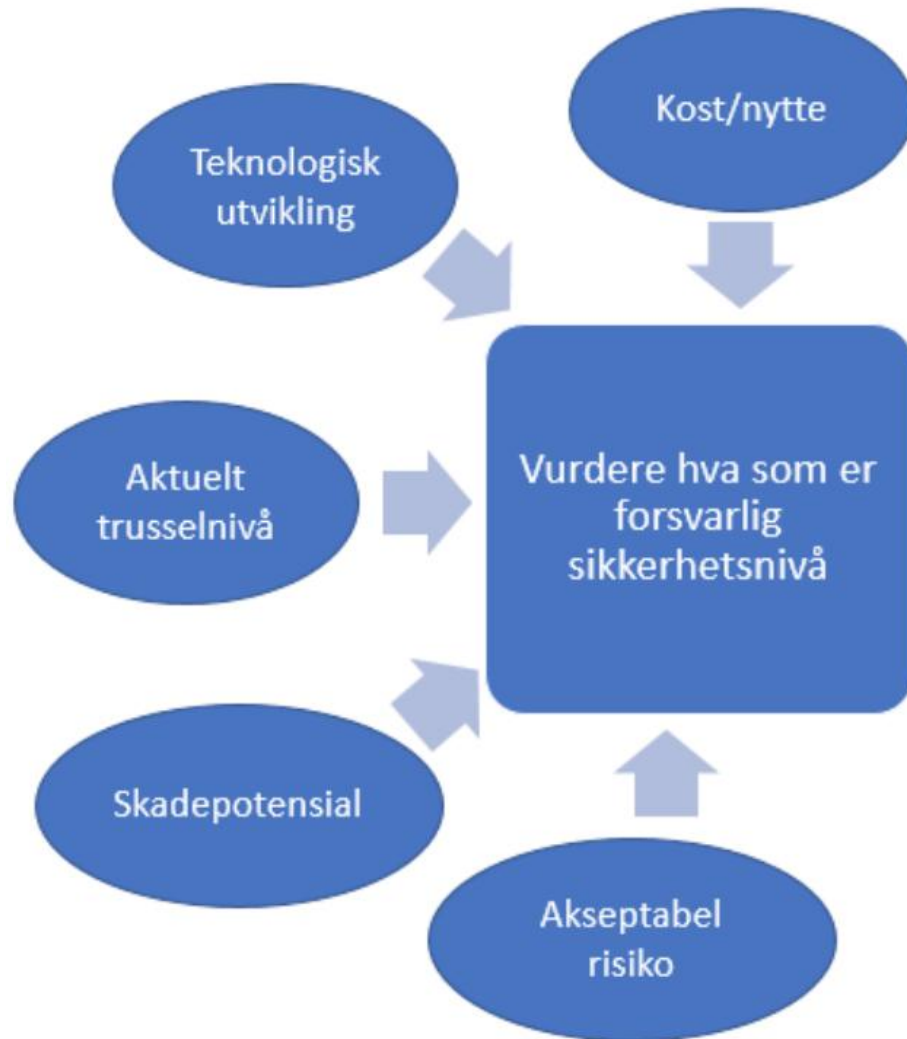

- Hva mener vi når vi snakker om **sikkerhetsarkitektur**?
  - Forskjellige roller kan oppfatte dette litt forskjellig da en sikkerhetsarkitektur er en del av den helhetlige **virksomhetsarkitekturen** og spenner sånn sett over de fleste delene av en bedrift. **Organisatorisk** og **teknisk**.
  - Strategisk **helhetlig** tilnærming til sikkerhet.
  - **Livssyklus**håndtering – Inkludert beredskap.
- **Kapabiliteter** for å ivareta tilgjengelighet, integritet, konfidensialitet.
  - Robusthet og resiliens.
- **Kontinuerlig prosess**
  - Mennesker er veldig flinke til å finne løsninger for et problem
  - **Antagelser** er en utfordring. Endringer vil skje.

- **Digitalsikkerhetsloven** (NIS1+deler av NIS2)– et forsvarlig sikkerhetsnivå
- **Fysisk** sikkerhet
- **Personellsikkerhet**
- **Styringssystem**

Sikkerhetsarkitektur – forsvarlig sikkerhetsnivå?

Erfaringer fra NSM

13

Erfaringer fra NSMs inntrengingstester i perioden 2020-2022 [1]

- Virksomhetene som er testet er *forsvars- og justissektoren og sentralforvaltning*. Utvidet inntrengingstester i **2024-2025**. [2]
- I hovedsak **Windows-baserte** systemer
- NSM ser **de samme sårbarhetene år etter år**.

NSM – Fem effektive tiltak mot dataangrep

1. Installer **sikkerhetsoppdateringer** så fort som mulig, og mest mulig automatisk.
2. Ikke tildel **administrator-rettigheter** til sluttbrukere.
3. Ikke tillat bruk av **svake passord**, og bruk **flerfaktoraутentisering** der det er mulig.
4. Fas ut **eldre IKT** produkter
5. Tillat kun **programvare som er godkjent** av virksomheten eller enhetsleverandøren.

- De **ti sårbarhetene** NSM sine testere oftest finner i norske virksomheter er:

Passord

1. Svake passord
2. Mulighet for å utføre passordgjettingsangrep
3. Uendrede standardpassord
4. Ubeskyttede passord og andre autentiseringsdata

Brukerkontoer

5. Gamle, inaktive administratorkontoer
6. For høye rettigheter på og for bred bruk av administratorkontoer

Operativsystemer og programvare

7. Sårbar og utdatert programvare og protokoller
8. Ikke-støttede operativsystemversjoner
9. Mangelfull herding av informasjonssystemet

Nettverk

10. Mangelfull nettverkssegmentering og trafikkstyring

[1] Ti sårbarheter i norske IKT-systemer <https://nsm.no/getfile.php/1313387-1700026023/NSM/Filer/Dokumenter/Rapporter/Ti%20s%C3%A5rbarheter%20i%20norske%20IKT-systemer.pdf>

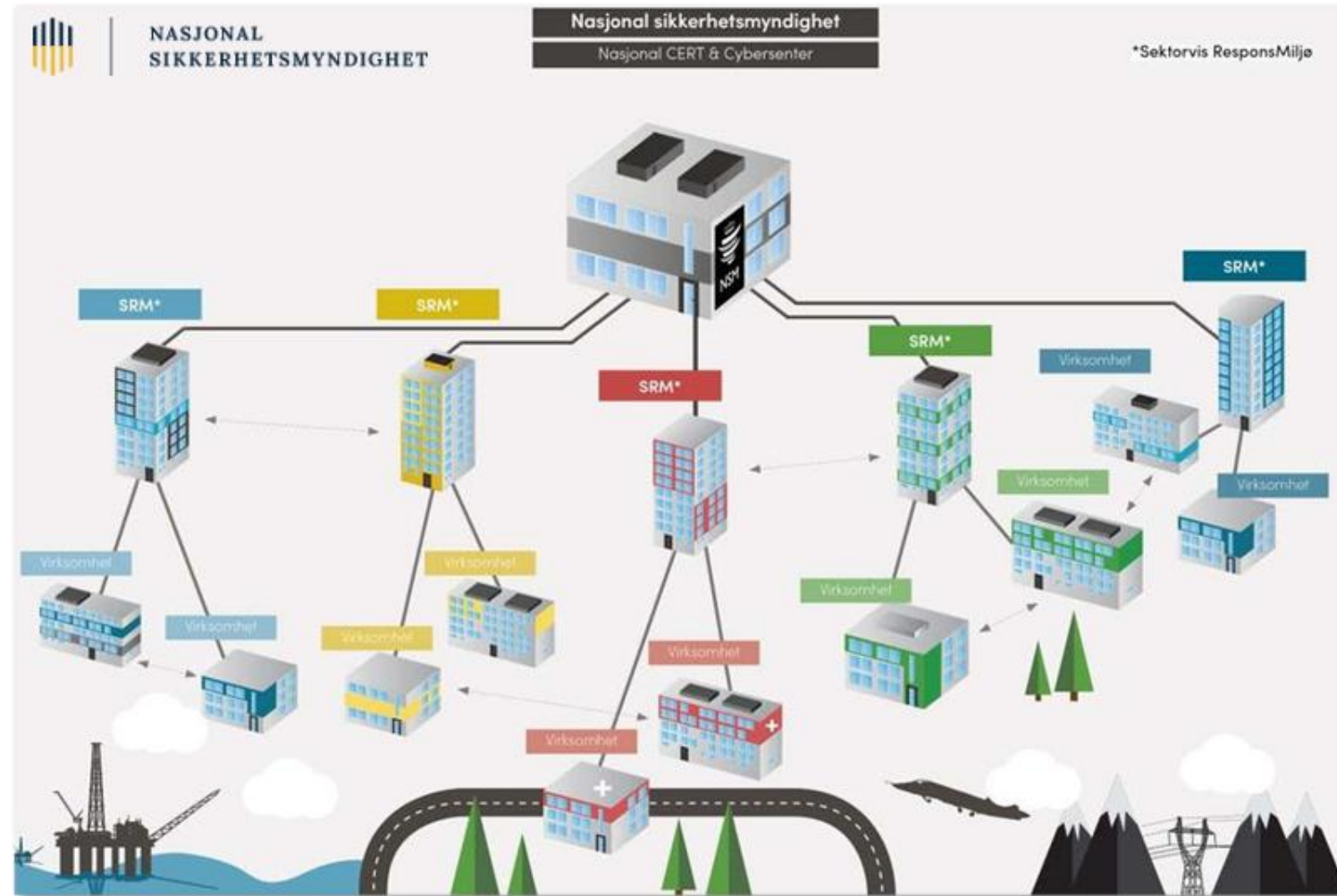
[2] NSM - Risiko 2026

Nasjonal organiseringen ved digitale angrep

14

- Nasjonalt cybersikkerhetssenter (NCSC)
  - Nasjonalt rammeverk for håndtering av digitale angrep og cyberhendelser [1]
- Sektorvise responsmiljøer (SRM)
  - En SRM skal ha kapabiliteter til å **detektere, analysere, varsle, koordinere og håndtere alvorlige digitale hendelser.**
- Virksomhetens ansvar å **ivareta tilstrekkelig digital sikkerhet** og gjennom dette være en del av den nasjonale motstandsdyktigheten [1]
- Nytt **cybersikkerhetssenter (SRM) for næringslivet** etablert 7. august 2025 [2] av **Næringslivetssikkerhetsråd** [3]
  - Bygg- og anleggsbransjen
  - **Industri (med unntak av olje- og gass)**
  - Mat- og drikkeproduksjon (næringsmiddelindustri)
  - Matdistribusjon
  - Sjømatnæringen
  - Reiselivsnæringen
  - Varehandel
  - Konsulent- og rådgiving

[1] <https://nsm.no/getfile.php/1314739-1750852039/NSM/Files/Dokumenter/Nasjonalt%20rammeverk%20for%20h%C3%A5ndtering%20av%20digitale%20angrep%20og%20cyberhendelser.pdf>

[2] <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/etablerer-nytt-cybersikkerhetssenter-for-naringslivet/id3116355/>

[3] <https://www.nsr-org.no/cybersikkerhetssenter>

[4] <https://www.iustiscert.no/tjenester>

Bruk de ressursene og nettverkene som er tilgjengelig

15

NSM

Cybersjekk

Hjelp!
Vi er underlagt
Sikkerhetsloven
- En enkel veileder

<https://www.sikkert.no/>

<https://cybersjekk.no/>

<https://nsm.no/regelverk-og-hjelp/grunnprinsipper/>

<https://nsm.no/regelverk-og-hjelp/veiledere-og-handboker/digitalsikkerhetsloven-og-forskrift>

<https://www.nsr-org.no/>

Oppsummering - sikkerhet i laboratorier

16

- Det handler om å **identifisere, vurdere og implementere sikkerhetstiltak** som dekker hele systems livssyklus – fra design og utvikling til drift og vedlikehold.
- Dette krever at vi:
  - Forstår hvilke komponenter som finnes, deres avhengigheter og hvordan de kommuniserer.
  - Identifiserer svakheter og mulige angrepsvektorer.
  - Implementerer sikkerhet gjennom hele arkitekturen og systemet livsyklus.
  - Opprettholder sikkerheten kontinuerlig ved å gjennomføre og installere sikkerhetsoppdatering, overvåkning og hendelseshåndtering.

Nemonoor.no – utvalg av tjenester fra IFE

Risikovurdering, trusselmodellering og vurdering av sikkerhetsarkitektur (IFE)

Styrk din bedrifts forståelse av informasjons- og datasikkerhet!

Gjennom en praktisk tilnærming lærer deltakerne i dette dagskurset hvordan de kan

Sikker bruk av AI: Risiko, sårbarhet og strategier

Bli med på vårt dagskurs om AI-sikkerhet! Ønsker du å forstå hvordan du kan balansere risiko og nytte ved bruk av AI? Vårt kurs gir deg innsikt og konkrete verktøy for å håndtere AI-relaterte sikkerhetsaspekter i praksis-

[Les mer](#)

European Data Spaces

Ønsker du å forstå hvordan European Data Spaces kan revolusjonere datadeling og samarbeid? Bli med på vårt spennende heldags kurs om European Data Spaces!

[Les mer](#)

Forsker for en dag - få hjelp av en erfaren forsker fra IFE for å løse konkrete utfordringer innen AI og digitalisering

Vårt team av erfarne AI-forskere kan hjelpe deg med å løse varierte utfordringer og implementere forbedringer knyttet til AI og digitalisering. Du bestemmer selv antall timer du ønsker å bruke forskeren for.

[Les mer](#)

Interoperabilitet i Smarte Byer: Standarder og mekanismer for sømløs systemintegrasjon

Oppdag vårt banebrytende hel dags kurs som gir deg nøkkelen til fremtidens smart by teknologi!

Fra angrep til forsvar: Live demo av hackerverktøy og konkrete tiltak for å beskytte både privatpersoner og bedrifter

Vil du lære hvordan cyberkriminelle faktisk jobber? Bli med på vårt foredrag hvor vi avdekker verktøyene og metodene som brukes for å angripe både bedrifter og privatpersoner.

[Les mer](#)

17

Takk for meg!

Aleksander Lygren Toppe
Senioringeniør

IFE Cybersecurity Centre

Aleksander.lygren.toppe@ife.no

Opprinnelig presentør/kollega:

Per Arne Jørgensen

Seniorforsker, Digital Suverenitet

IFE Cybersecurity Centre

Per.arne.jorgensen@ife.no